

Barbara Kosińska, Sekretarz Generalna Stowarzyszenia Geodetów Polskich

„Dokumentacja w Stowarzyszeniu Geodetów Polskich – zasób, postępowanie, sukcesy, wyzwania”.

I. Wstęp

1. Historia Stowarzyszenia Geodetów Polskich

Stowarzyszenie Geodetów Polskich (SGP) to obecnie największa w Polsce organizacja zawodowa skupiająca geodetów, której historia liczy już ponad sto lat. SGP posiada 24 Oddziały na terenie kraju oraz ok. 3500 członków. Początki organizacji sięgają 1919 roku, kiedy w Warszawie odbył się Pierwszy Powszechny Zjazd Mierniczych Polskich. Od tego momentu, z wyłączeniem tragicznego okresu II wojny światowej, Stowarzyszenie Geodetów Polskich funkcjonowało nieprzerwanie. Warto podkreślić niezwykle etos środowiska: nawet w trakcie wojny, w obozach jenieckich, więzieni geodeci organizowali konspiracyjne koła, w których prowadzili działalność szkoleniową i samokształceniową. Wyrazem tego są unikalne, zgromadzone w zasobie wspomnienia z wojny oraz relacje z obozów w Auschwitz, Murnau czy walk pod Monte Cassino.

Na przestrzeni minionego stulecia nazwa organizacji ewoluowała, odzwierciedlając przemiany ustrojowe i społeczne kraju:

- **1925 r.** – Związek Mierniczych Polskich,
- **1926 r.** – Związek Mierniczych Przysięgłych,
- **1945 r.** – Związek Mierniczych Rzeczypospolitej Polskiej,
- **1953 r.** – Stowarzyszenie Naukowo-Techniczne Geodetów Polskich (SNTGP),
- **1957 r.** – Stowarzyszenie Geodetów Polskich (SGP) – nazwa ta, uchwalona na Zjeździe w Toruniu, obowiązuje do dziś.

Stowarzyszenie Geodetów Polskich jest członkiem geodezyjnych organizacji międzynarodowych.

Związek Mierniczych Polskich przystąpił do Międzynarodowej Federacji Geodetów (FIG) w roku 1926. W tym roku będzie to jubileusz 100-lecia członkostwa SGP w FIG, którego uroczyste obchody przewidywane są w trakcie XLI krajowego Walnego Zebrania Delegatów SGP we Wrocławiu w czerwcu 2026 r. W 1938 r. na Kongresie FIG w Rzymie pierwszym wiceprezydentem FIG został wybrany Polak, płk. dr Władysław Surmacki. Wówczas to zdecydowano, że VII Kongres FIG odbędzie się w Warszawie w 1942 r. Jednak wybuch II wojny światowej odsunął te plany na bardzo długi czas i ostatecznie SGP było organizatorem dopiero XXVII kongresu FIG w Warszawie w 2022 r..

Stowarzyszenie Geodetów Polskich jest również członkiem Międzynarodowego Towarzystwa Fotogrametrii i Teledetekcji (ISPRS) od 1930 r., a w szczególności jego jednostka organizacyjna jaką jest Polskie Towarzystwo Fotogrametrii i Teledetekcji.

W ramach międzynarodowej współpracy ze stowarzyszeniami geodetów Republiki Czeskiej i Słowacji, SGP corocznie uczestniczy w organizacji Międzynarodowych Dni Geodezji. XXX Międzynarodowe Dni Geodezji odbędą się w 2026 r. w Republice Czeskiej. Naszymi partnerami są również stowarzyszenia z Ukrainy i Niemiec.

Stowarzyszenie promuje wysoki poziom wiedzy teoretycznej i praktycznej geodetów, współpracując z administracją rządową, samorządową, szkolnictwem wyższym i średnim (organizacja olimpiad wiedzy geodezyjnej i kartograficznej na zlecenie MEN oraz Konkursu na najlepszą pracę scalieniową we współpracy z MRiRW) oraz z wykonawstwem geodezyjnym w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego geodetów. <https://sgp.geodezja.org.pl/o-nas/historia-stowarzyszenia-geodetow-polskich/>

Ważną datą dla SGP był marzec 1949 r. kiedy to uchwałą Zarządu Głównego postanowiono o przystąpieniu do Naczelnej Organizacji Technicznej (NOT), jeszcze pod nazwą Związku Mierniczych Rzeczypospolitej Polskiej. VII Zjazd w marcu 1953 r. rozpoczęliśmy jeszcze jako Związku Mierniczych Rzeczypospolitej Polskiej a zakończyliśmy jako Stowarzyszenie Naukowo-Techniczne Geodetów Polskich. Natomiast w 1957 r. na Zjeździe w Toruniu uchwalono nowy statut zmieniając nazwę z SNTGP na Stowarzyszenie Geodetów Polskich. Wówczas to wybrano po raz pierwszy delegatów SGP do Rady Głównej NOT, którymi byli Henryk Leśniok i Zbigniew Skąpski. W tym czasie Prezesem SGP był profesor Wacław Kłopotowski.

2. Funkcjonowanie SGP a samorząd zawodowy (Izby)

Aby dobrze zrozumieć dzisiejsze wyzwania SGP, należy jasno rozróżnić formę prawną stowarzyszenia od izb zawodowych:

- **SGP (Stowarzyszenie):** Jest dobrowolną organizacją społeczno-naukowo-techniczną. Skupia się na integracji, edukacji, krzewieniu etyki oraz działalności eksperckiej i szkoleniowej na rzecz całego środowiska geodezyjnego i kartograficznego. Działa na podstawie ustawy o Stowarzyszeniach.
- **Samorząd Zawodowy:** To instytucja z obligatoryjną przynależnością, powoływana ustawą (jak w przypadku architektów czy inżynierów budownictwa). Odpowiada za nadawanie uprawnień, sądownictwo dyscyplinarne i prowadzenie rejestrów. W polskiej geodezji klasyczny samorząd zawodowy obecnie nie istnieje, co sprawia, że rola SGP jako głównego głosu środowiska jest jeszcze ważniejsza.

W kontekście tak bogatej, ponad stuletniej historii, prawidłowe postępowanie z dokumentacją i ochrona zasobu archiwalnego SGP to nie tylko wymóg formalny, ale przede wszystkim moralny obowiązek zachowania dziedzictwa polskiej geodezji dla przyszłych pokoleń.

Wspominałam o przynależności Stowarzyszenia Geodetów Polskich do Naczelnej Organizacji Technicznej NOT, ponieważ w tamtym czasie, w latach 50. i 60. ubiegłego wieku była to bardzo silna, prestiżowa i znacząca organizacja, skupiająca szereg branżowych organizacji naukowo-technicznych. Na ówczesne czasy posiadała nowoczesną strukturę organizacyjną. Pozwalało to szeregu mniejszym organizacjom na posiadanie silnego głosu a także przez przynależność do NOT uzyskaliśmy silne wsparcie prawne i organizacyjne. Od niemalże początków naszej przynależności do NOT, SGP ma swoją lokalizację w budynku NOT (obecna nazwa: Federacja Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT), przy ul. Czackiego 3/5 w Warszawie. Ten status trwa już od ponad 70 lat. Należy przy tym wspomnieć, że tak jak NOT rozwijał swoją działalność na różne regiony kraju, poprzez tworzenie swoich oddziałów, tak i SGP, mniej więcej od 1957 r., zaczęło tworzyć Oddziały, najczęściej tam, gdzie były lokalizacje Oddziałów NOT. Dlatego też najczęściej siedzibą Oddziałów były budynki NOT.

Współpraca z NOT była dla nas bardzo ważna, ponieważ w strukturach NOT działali prawnicy, którzy wspierali organizacje członkowskie w kwestiach prawnych ale też był dział archiwistyki. W latach 80 ubiegłego wieku działając pod nadzorem wykwalifikowanego archiwisty NOT Pana Romana Janiszewskiego, zespół roboczy powołany w SGP przeprowadził archiwizację wszystkich dokumentów, które były zgromadzone w biurze SGP.

II. Ogólna charakterystyka archiwum i przechowywanie dokumentacji

1. Warunki przechowywania i lokalizacja

Zasób archiwalny SGP dzieli się na część centralną oraz regionalną. Dokumentacja szczebla centralnego jest tradycyjnie przechowywana w Warszawie w siedzibie przy ul. Czackiego 3/5, skatalogowana i przechowywana w dobrych warunkach lokalowych. Dokumentacja regionalna znajduje się w sekretariatach i archiwach poszczególnych Zarządów Oddziałów, najczęściej zlokalizowanych w historycznych budynkach NOT na terenie całego kraju (m.in. oddziały w Katowicach, Krakowie, Poznaniu, Wrocławiu czy Gdańsku). Stowarzyszenie Geodetów Polskich posiada łącznie 24 Oddziały. Niektóre z tych Oddziałów posiadają już ponad 80 letnią historię. Tradycyjnie, te Oddziały, które jeszcze posiadają swoje lokalizacje w budynkach NOT, gromadzą dokumentację w przywoitych warunkach tych biur. Natomiast coraz częściej zdarza się, że

NOT likwiduje swoje Oddziały a tym samym ulegają likwidacji biura SGP. I tu jest wielkie zagrożenie zbiorów dokumentacji gromadzonej w Oddziałach. Część tych zbiorów jest przekazywana do biura Zarządu Głównego ale dalsze funkcjonowanie Oddziału, bez stałej lokalizacji powoduje, że archiwalna dokumentacja przechowywana jest w prywatnych zbiorach, natomiast bieżąca dokumentacja przechowywana jest jedynie w postaci cyfrowej i często zdarza się, że przechowywana jest na prywatnych komputerach Prezesów Oddziałów. Bo trzeba uwypuklić fakt, że praca członków Stowarzyszenia to praca społeczna, a ta cechuje się tym, że z chwilą zmiany Prezesa kończy się odpowiedzialność. W tej sytuacji bardzo przydałoby się wsparcie Archiwów Państwowych w działaniach edukacyjnych ale również w stworzeniu możliwości przejęcia dokumentacji archiwalnej Oddziałów SGP.

2. Działania przeprowadzone z dokumentacją (Sukces historyczny)

Obecny stan uporządkowania archiwum centralnego to efekt wielkich akcji porządkowych. Kluczowe znaczenie miała współpraca z NOT, który dysponował wyspecjalizowanym działem archiwistyki. W latach 80. XX wieku, pod nadzorem wykwalifikowanego archiwisty NOT, pana Romana Janiszewskiego, zespół roboczy powołany w SGP przeprowadził pełną archiwizację dokumentów zgromadzonych w biurze.

W latach 90. ubiegłego wieku zrealizowano akcję uzupełniającą, obejmującą dokumentację księgową (bilanse, listy płac, dowody podatkowe) za lata 1974–1990. Ogromny wkład w te prace wnieśli pracownicy archiwum NOT: pan Roman Janiszewski oraz pan Wiesław Dodonis.

3. Ewidencja zbiorów i ramy chronologiczne

Dzięki opisanym wyżej pracom, zasób SGP zyskał profesjonalną pomoc ewidencyjną, czego zwieńczeniem jest **Spis dokumentacji** Zarządu Głównego SGP w Warszawie. Wszystkie jednostki mają precyzyjnie określoną kategorię archiwizacji.

Analiza zawartości zasobu wykazuje niezwykle szerokie ramy chronologiczne. Podczas gdy główny zrąb dokumentacji organizacyjnej i aktowej (Kategoria A) oraz fotograficznej (Kategoria F) i filmowo-dźwiękowej (Kategoria FI) obejmuje lata **1945–1990**, w posiadaniu stowarzyszenia znajdują się unikalne zabytki piśmiennictwa technicznego i kartograficznego. Najstarszym, zidentyfikowanym obiektem w ewidencji jest fundamentalne dzieło wydane w Krakowie – **Geometra y Architekt Polski z 1683 roku**. Oznacza to, że faktyczny horyzont chronologiczny zbiorów SGP sięga aż **XVII wieku**.

Zgodnie z oficjalnym inwentarzem cyfrowym SGP, zasób stowarzyszenia dzieli się pod względem tematycznym i rodzajowym na precyzyjnie wydzielone grupy:

1) Dokumentacja aktowa tradycyjna (Kategoria A)

- **Akta Zjazdów i Władz Naczelnych:** Sprawozdania, protokoły i listy obecności z kolejnych Walnych Zjazdów Delegatów (począwszy od historycznych powojennych zjazdów Związku Mierniczych RP z lat 1945–1953, w tym przełomowego VII Zjazdu z 1953 r. oraz kolejnych zjazdów SGP aż do lat 80.). Zasób zawiera również kompletne protokoły posiedzeń plenarnych Zarządu Głównego, Prezydium Zarządu, Głównej Komisji Rewizyjnej oraz Głównego Sądu Koleżeńskiego.
- **Działalność komisji i sekcji specjalistycznych:** Szczegółowe plany pracy, referaty i protokoły branżowe: Sekcji Fotogrametrycznej, Kartograficznej, Geodezji Inżynierskiej, Miejskiej oraz Urzędzeń Rolnych. Do tego dochodzą akta Głównej Komisji Szkolenia (w tym unikalne arkusze weryfikacyjne wykładowców z lat 1964–1969), Głównej Komisji Seniorów, Młodzieżowej oraz Komisji ds. Tytułu Inżyniera (1946–1957).
- **Materiały Naukowo-Techniczne i Konferencyjne:** Ogromny zbiór stenogramów i referatów z konferencji krajowych i sympozjów (np. konferencje dotyczące pomiarów wysokościowych, ewidencji gruntów, laserów w geodezji czy geodezji satelitarnej).
- **Konkursy branżowe:** Protokoły sądów konkursowych i prace z cyklicznych Konkursów Jakości Robót Geodezyjnych oraz Jakości Prac Scaleniwych w resorcie rolnictwa.

- **Współpraca Międzynarodowa:** Raporty, statuty i korespondencja z Kongresów *Federation Internationale de Geometres* (FIG) m.in. w Rzymie (1965), Londynie (1968), Waszyngtonie (1974) i Sztokholmie (1977), w tym akta dotyczące prowadzenia przez Polskę prac prestiżowej VI Komisji FIG.
- 2) **Dokumentacja geodezyjno-kartograficzna (Kategoria GK):** Obejmuje wielkoformatowe mapy techniczne i **tematyczne** stanowiące załączniki do prac konkursowych oraz mapy historyczne (np. mapa przedstawiająca czeskie miejscowości z 1946 roku czy kserokopie planów odbudowy Poznania z XVIII wieku).
- 3) **Dokumentacja fotograficzna tradycyjna (Kategoria F)**
Bezcenny zbiór dokumentacji wizualnej, w tym:
  - Fotografie z przełomowego VII Walnego Zjazdu Delegatów z 1953 roku.
  - Fotografie przedwojenne: ze Zjazdu Kierowników Miejskich Wydziałów Geodezyjnych w Poznaniu (1929, 1932) oraz historycznych wycieczek profesorów Politechniki Lwowskiej (m.in. prof. Wejgla i prof. Witczkiewicza).
  - Fotografie wojenne i kombatanckie przekazane przez członków SGP (np. z Monte Cassino).
- 4) **Dokumentacja filmowo-dźwiękowa (Kategoria FI):** Unikalny w skali stowarzyszeń technicznych zbiór taśm magnetycznych zawierających pełne, foniczne nagrania z przebiegu kluczowych konferencji naukowych SGP, Sesji PAN oraz obrad Zjazdów Krajowych (m.in. z XXVII Zjazdu z 1980 r).
- 4. **Elektroniczne systemy zarządzania dokumentacją i cyfryzacja**

Współczesna praktyka kancelaryjna SGP charakteryzuje się modelem hybrydowym, w którym tradycja styka się z nowoczesnością:

- **Systemy tradycyjne (Kancelaria):** Stowarzyszenie Geodetów Polskich rejestr korespondencji wciąż prowadzi w systemie tradycyjnym, papierowym, w postaci fizycznego Dziennika Korespondencyjnego. Pisma przychodzące i wychodzące są ewidencjonowane ręcznie, co stanowi wyzwanie w kontekście szybkości wyszukiwania informacji.
- **Systemy elektroniczne (Księgowość i Finanse):** W przeciwieństwie do tradycyjnej kancelarii, cała księgowość SGP jest prowadzona w pełni cyfrowo, przy użyciu nowoczesnego, elektronicznego systemu finansowo-księgowego. Pozwala on na cyfrową sprawozdawczość, prowadzenie elektronicznych bilansów i obsługę podatkową. Księgowość i kadry prowadzone są przez wyspecjalizowane Biuro Rachunkowe, Natomiast Finanse prowadzone są całkowicie na kontach bankowych.
Obecnie wdrażany jest również system do elektronicznego prowadzenia list członków, połączony z rejestrem deklaracji członkowskich, rejestrem odznaczeń oraz posiadającym moduł do komunikacji w stowarzyszeniu, firmy Conext.
- **Geneza informatyzacji w strukturach SGP:** Warto zauważyć, że zainteresowanie SGP automatyzacją procesów ma głębokie korzenie archiwalne. W inwentarzu zachowały się kompletne materiały z działalności **Klubu Użytkowników ETO (Elektronicznej Techniki Obliczeniowej) w Geodezji**, który już w latach 1919–1978 organizował ogólnopolskie narady pt. „*Informatyka w geodezji i kartografii*” (Kielce 1971, Lublin 1972, Łódź 1973) oraz wydawał pionierskie podręczniki programowania maszyn cyfrowych do obliczeń geodezyjnych.
- **Archiwizowanie treści internetowych (Web archiving):** Oficjalna strona internetowa SGP oraz powiązane zasoby cyfrowe są utrzymywane na infrastrukturze zewnętrznej (dhosting). Archiwizacja publikowanych tam treści, komunikatów oraz cyfrowych kronik działalności odbywa się poprzez

regularne, automatyczne tworzenie kopii zapasowych (backupów) całych baz danych oraz struktury plików strony, co zapobiega utracie współczesnego „cyfrowego śladu” organizacji.

5. Materiały archiwalne dotyczące historii geodezji w Polsce

Oficjalny inwentarz SGP udowadnia, że archiwum stowarzyszenia to jedna z najważniejszych niszowych baz źródłowych dla historyków nauk technicznych w Polsce.

1) Starodruki i dziewiętnastowieczna literatura miernicza

- Fundamentalne dzieła staropolskie: *Geometra y Architekt Polski. Geometra Polski to iest nauka rysowania, podziału, przemieniania, y rozmierzania* (Kraków 1683 r.)
- Zagraniczne i krajowe tablice matematyczne: *Recueil de tables logarithmiques trigonometriques...* (Berlin 1778 r.) oraz *Tables de logarithmes* (Lipsk 1833 r.).
- Historyczne podręczniki i przepisy: *Wykład praktyczny Miernictwa i niwellacyi* (Warszawa 1843 r.), *Sokraszennyi kurs, nizsei geodezii* (Moskwa 1913 r.) oraz dwutomowe *Przepisy obowiązujące przy pomiarach przestrzeni dóbr i lasów rządowych*.

2) Akty normatywne i metrologiczne

- Dokumenty regulujące dawne systemy miar, niezbędne dla odtwarzania historycznych granic własnościowych, np. rzadkie wydanie *Porównanie terażniejszych i dawniejszych miar i wag w Królestwie Polskiem* (Warszawa 1819 r.).

3) Unikalne świadectwa strat wojennych i ciągłości nauki

- W zbiorach znajduje się wyjątkowy obiekt – praca dyplomowa Pawła Tollika z 1930 roku pt. „Opis i Analiza Przyrządów Kątomierniczych”. W uwagach ewidencyjnych zawarto bezcenną adnotację: **„praca napisana na podstawie dokumentów zniszczonych przez Niemców w 1939 r.”** Dokument ten stanowi bezpośredni, fizyczny dowód na skalę zniszczeń polskiej myśli technicznej przez okupanta i determinację środowiska, by tę wiedzę zrekonstruować.

4) Dokumentacja historyczno-polityczna i reform ustrojowych

- Archiwum SGP skrywa niezwykle cenne materiały źródłowe z okresu powojennego (lat 1944–1970) zebrane przez ówczesną Główną Komisję Historii. Należą do nich oryginalne wykazy osób odpowiedzialnych za parcelację oraz wykazy majątków ziemskich rozparcelowanych bezpośrednio na mocy dekretu PKWN z 6 września 1944 r. przeplatane dokumentami dotyczącymi ówczesnych strajków chłopskich.

III. Wnioski, komentarz i postulaty na przyszłość

1) Sukces dotychczasowy jako wzór do naśladowania

Największym dotychczasowym sukcesem SGP w obszarze polityki archiwalnej jest sfinalizowanie wieloletnich prac porządkowych i **przekazanie w 2023 roku do Archiwum Akt Nowych (AAN) aż 20 metrów bieżących materiałów archiwalnych kategorii A oraz 937 jednostek dokumentacji archiwalnej z lat 1945–1990** (a także materiałów wcześniejszych). To modelowy przykład uratowania i profesjonalnego zabezpieczenia spuścizny stowarzyszenia.

<https://sgp.geodezja.org.pl/archiwum-akt-nowych/>

2) Pomysły na przyszłość – jak dbać o dokumentowanie historii geodezji?

- **Wdrożenie Systemu EZD:** Konieczne jest pilne odejście od papierowego dziennika korespondencyjnego na rzecz Elektronicznego Zarządzania Dokumentacją (EZD), co ułatwi automatyczną archiwizację współczesnej dokumentacji cyfrowej (*born-digital*).
- **Konserwacja i digitalizacja ratunkowa zasobów specjalnych:** Starodruki (Kraków 1683 r.), unikalne rękopisy prac dyplomowych (1930 r.), a przede wszystkim **starzejące się taśmy magnetyczne z nagraniami dźwiękowymi z lat 70.** muszą zostać jak najszybciej zdigitalizowane. Taśmy magnetyczne podlegają procesowi degradacji fizycznej (zjawisko utraty spoiwa), a zapisane na nich unikalne głosy i dyskusje twórców polskiej geodezji mogą bezpowrotnie zginąć.
- SGP podjęło współpracę z Pomorską Biblioteką Cyfrową, z którą w ramach współpracy zeskanowanych zostało ponad 300 jednostek archiwalnych z dziedziny geodezji i kartografii. Artefakty pochodzą z prywatnych kolekcji pomorskich geodetów i ze zbiorów przedsiębiorstw geodezyjnych, często już likwidowanych.

Oryginały są przechowywane w siedzibie firmy Opegieka w Elblągu w ramach projektu pod nazwą „4 biurka”, dokumentującego historię geodetów i kartografów z ponad 100 letniej tradycji. Projekt został zainicjowany na 70 lecie gdańskiego Oddziału SGP w 2016, przy nieocenionej pomocy ówczesnego Prezesa elbląskiego OPEGIEKA Floriana Romanowskiego i Głównej Komisji Historii i Tradycji SGP.

Oprócz tego zcyfryzowane zostały wszystkie numery Przeglądu Geodezyjnego (wcześniej Przegląd Mierniczy). Czasopismo wydawane jest od 1924 r., niedawno obchodziliśmy jubileusz 100-lecia istnienia tego miesięcznika.

<https://pbc.gda.pl/dlibra/collectiondescription/60?q=8p=0&ipp=25&sf=>

Wielkim sukcesem SGP, a w szczególności dzięki kontaktom Prezesa SGP dr hab. inż. Janusza Walo, było przekazanie Muzeum Techniki w PKiN zbiorów zgromadzonych w muzeum geodezji i kartografii, prowadzonym przez Warszawskie Przedsiębiorstwo Geodezyjne po jego likwidacji.

Kolejną piękną inicjatywą zachowania w Pamięci członków SGP jest zrealizowana przez Główną Komisję Historii i Tradycji SGP Internetowa baza zmarłych członków SGP pod nazwą „Geodezyjna Osnowa Pamięci”. <https://sgp.geodezja.org.pl/o-nas/geodezyjna-osnowa-pamieci/>

Jest to pierwszy w Polsce i najpewniej także w Europie, a zaledwie drugi na świecie projekt bazy danych o miejscach wiecznego spoczynku zasłużonych dla geodezji. Podobny projekt o nazwie „Ostatni punkt” (ang. Final point) prowadzony jest przez Narodowe Towarzystwo Mierniczych Uprawnionych USA i polega na stabilizacji pamiątkowych znaków (medalionów) szczegółowej osnowy geodezyjnej na grobach geodetów lub w miejscach ściśle związanych z ich dorobkiem zawodowym. Polska „osnowa pamięci” również przewiduje możliwość umieszczenia takich symbolicznych znaków na lub obok nagrobków, czy też w miejscach ważnych dla zmarłych jako punkty pamiątkowe; małe, geodezyjne pomniki.

3) Postulaty do Archiwów Państwowych

- **Wsparcie w digitalizacji zbiorów audiowizualnych i wielkoformatowych:** SGP postuluje do Archiwów Państwowych oraz Narodowego Archiwum Cyfrowego (NAC) o pomoc technologiczną i merytoryczną w digitalizacji zdjęć i taśm magnetycznych oraz wielkoformatowych map technicznych z ubiegłego wieku.
- **Potrzeba sukcesywnego przekazywania materiałów:** SGP widzi stałą potrzebę kontynuowania współpracy z Archiwum Akt Nowych oraz właściwymi archiwami regionalnymi. Dokumentacja z

kolejnych przedziałów czasowych (po roku 1990) oraz unikalne zbiory historyczne i starodruki powinny być sukcesywnie przygotowywane do przekazania lub zdeponowania w państwowej sieci archiwalnej, co zagwarantuje im trwałość, najwyższy standard konserwacji i powszechną dostępność dla badaczy dziejów nauki. Niestety licznym Stowarzyszeniom brakuje zarówno wiedzy archiwalnej ale też personelu, sprzętu do digitalizacji i środków finansowych. Być może udało by się uruchomić jakieś wsparcie w postaci chociażby grantów dedykowanych takim działaniom. Najważniejszym jednak czynnikiem jest świadomość osób zarządzających w stowarzyszeniu dokumentacją i zbiorami archiwalnymi o konieczności archiwizowania tej dokumentacji dla przyszłych pokoleń i badaczy historycznych jako wartości ponadczasowej.

4) Współczesne Stowarzyszenie Geodetów Polskich, funkcjonując w realiach trzeciej dekady XXI wieku, mierzy się z głębokimi wyzwaniami o charakterze strukturalnym i technologicznym w obszarze zarządzania bieżącą dokumentacją:

- **Problem e-archiwizacji i trwałości nośników cyfrowych:**

O ile tradycyjne, papierowe akta z lat 1945–1990 okazały się wyjątkowo odporne na próbę czasu, o tyle współcześnie wytwarzany zasób cyfrowy (wiadomości e-mail, pliki PDF, bazy danych) wykazuje wysoką podatność na uszkodzenia oraz degradację technologiczną. Brak wdrożonego, jednolitego standardu długoterminowego zapisu cyfrowego w strukturach SGP (szczególnie regionalnych) zagraża spójności przyszłego zasobu historycznego.

- **Bariera kompetencyjno-pokoleniowa w strukturach społecznych:**

Jako organizacja pozarządowa, SGP opiera swoją działalność na zaangażowaniu społecznym członków. Brak etatowych, wykwalifikowanych archiwistów w biurach sprawia, że bieżące akta są często porządkowane intuicyjnie, a nie metodycznie. Wymusza to pilną potrzebę ciągłego, systematycznego szkolenia kadr z zakresu cyfrowego zarządzania dokumentacją.

5) Strategiczne pomysły na dokumentowanie historii geodezji w przyszłości

Aby unikalne dziedzictwo polskiej myśli geodezyjnej i kartograficznej nie uległo rozproszeniu, postuluje się wdrożenie nowoczesnych narzędzi i programów o charakterze systemowym:

- **Wdrożenie Centralnego Repozytorium Cyfrowego SGP (do końca 2027 roku):** Rekomenduje się pilne uruchomienie dedykowanej platformy chmurowej służącej do bieżącej archiwizacji cyfrowej. Każdy oddział regionalny powinien mieć statutowy obowiązek deponowania tam kluczowych uchwał, sprawozdań oraz materiałów multimedialnych (np. z niedawno zorganizowanego Kongresu FIG w Warszawie w 2022 r. czy w maju 2026 roku jubileuszowych XXX Międzynarodowych Dni Geodezji).
- **Inicjatywa „Żywe Archiwum Geodezji” (Program na lata 2026–2028):** Proponuje się uruchomienie programu rejestracji wspomnień (wideo/audio) nestorów polskiej geodezji, profesorów oraz zasłużonych działaczy SGP. Nagrania te, wraz z profesjonalnymi transkrypcjami, stanowiłyby nieocenione, emocjonalne i faktograficzne uzupełnienie suchych dokumentów urzędowych (jak np. film nagrany na jubileusz 100-lecia SGP <https://sgp.geodezja.org.pl/100lat/> „Być Narodowi użytecznym” z udziałem nieżyjących już dr hab. inż. Zdzisława Adamczewskiego, prof. PW, dr hab. inż. Mirosława Żaka oraz obecnego Prezesa SGP dr hab. inż. Janusza Walo, prof. PW).

- **Cyfrowe Znakowanie i Crowdsourcing Archiwalny:** Wykorzystanie algorytmów sztucznej inteligencji (systemów OCR nowej generacji) do automatycznego rozpoznawania pisma i indeksowania starszych, jeszcze niesklasyfikowanych zbiorów regionalnych, przy jednoczesnym zaangażowaniu młodych adeptów geodezji w ramach wolontariatu.
- 6) **Udana współpraca SGP z Archiwum Akt Nowych, zwieńczona bezprecedensowym sukcesem w 2023 roku, powinna stać się punktem wyjścia do sformułowania postulatów mających na celu wypracowanie trwałych mechanizmów wsparcia:**
- **Wdrożenie Stałego Programu Partnerskiego „Archiwum dla NGO” (Postulat na rok 2027):** Postuluje się, aby Archiwa Państwowe (w tym AAN) otworzyły stałe, bezpłatne linie doradztwa metodycznego dla organizacji pozarządowych o strategicznym znaczeniu państwowym i historycznym. Stowarzyszenia społeczne, nieposiadające budżetów na komercyjne usługi archiwistyczne, potrzebują systematycznego wsparcia merytorycznego w selekcji i brakowaniu akt.
  - **Gotowość do cyklicznego przekazywania materiałów w Systemie Kroczącym:** SGP deklaruje pełną gotowość do systematycznego przekazywania kolejnych partii materiałów kategorii A do Archiwum Akt Nowych. Wnioskuje się o formalne wypracowanie uproszczonych procedur przejmowania dokumentacji w sztywnych cyklach 5- lub 10-letnich (najbliższe planowane przekazanie zasobu za lata 1991–2005 powinno nastąpić do 2029 roku), co zapobiegnie spiętrzeniu prac porządkowych w przyszłości.
  - **Wspólne projekty digitalizacyjne i wystawiennicze:** Postulat zorganizowania wspólnych przedsięwzięć naukowo-edukacyjnych. AAN jako depozytariusz akt SGP, wspólnie ze stowarzyszeniem, mogłoby realizować publiczne, cyfrowe wystawy prezentujące m.in. wkład polskich geodetów w powojenną odbudowę kraju (od 1945 r.) czy ich sukcesy na arenie międzynarodowej w strukturach FIG (od 1926 r.). To podniosłoby prestiż zawodu i spopularyzowało zasób archiwalny wśród historyków nauki.
  - **Kluczowa rola tożsamościowa:** Wobec braku państwowego samorządu zawodowego geodetów, zgromadzony zasób archiwalny SGP stanowi fundament tożsamości zawodowej środowiska, dokumentując ciągłość etyczną, ekspercką i edukacyjną polskiej geodezji na przestrzeni ostatniego stulecia.

Wymienione wyżej postulaty zostaną przekazane Zarządowi Głównemu SGP, jako materiał pokonferencyjny, do rozważenia i ewentualnego wdrażania.